

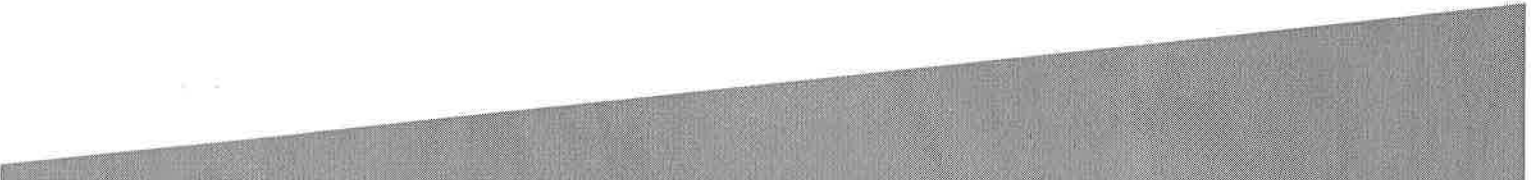

1. KAFLI

FLÖKKUSÖGUR

Hafið þið nokkurn tíma heyrt flökkusögu, einhverja skondna eða skelfilega sögu sem gengur manna á milli?

Í þessum kafla er fjallað um fyrirbærið flökkusögur sem þið kannist hugsanlega við þó að þið þekkið kannski ekki orðið. Margar af flökkusögunum eru þannig að ómögulegt er að vita hvort þær eru sannar eða hreinn skáldskapur. Oft eru þær myndar og forvitnilegar og lýsa vandræðalegum atvikum. Í kaflanum finnið þið líka stutta blaðaklausu frá þeim tíma þegar almenningur á Íslandi kannaðist ekki við poppkorn. Einnig er að finna ljóð sem er uppskrift að nammi. Í lok kaflans er svo leikrit sem þið getið leikið eða leiklesið.

Hvað eru flökkusögur?

Flökkusögur eða flökkusagnir eru sögur með upphaf, miðju og endi eins og flestar aðrar sögur sem við þekkjum. Þær gerast í samtímanum öfugt við margar aðrar sögur, t.d. þjóðsögur, sem gerðust oft fyrir löngu. Á öllum tímum hafa flökkusögur gengið í munnmælum á milli manna en þá segir fólk hvert öðru söguna og þannig hefur sagan flakkað á milli svæða og jafnvel á milli heimshorna. Eftir að fjölmiðlar og síðan tölvupóstur komu til sögunnar hefur útbreiðsla flökkusagna margfaldast, það er auðvelt að setja flökkusögu á netið og hún getur síðan farið með gríðarlegum hraða um allan heim á stuttum tíma.

Í flökkusögum er næstum alltaf byrjað á því að kynna persónur, segja hvar sagan gerist og tengsl milli sögupersónanna eru skýrð. Oft er það þannig að vinur einhvers vinar á að hafa sagt söguna þeim sem segir hana. Röksemdin fyrir því að sagan sé sönn byggist á því að sá sem segir hana þekkir einhvern sem kannast við persónu sem lenti í því sem sagan segir frá. Stundum er sagan líka þannig að bróðir, systir, mamma, pabbi eða frændi sögumanns hefur upplifað atburði sögunnar. Upphaf flökkusögu gæti til dæmis verið: „Frændi vinar systur minnar lenti í því að ...“ og síðan er sagt frá einhverju sem kom fyrir þennan frænda. Flökkusögurnar endurspegla oft hræðslu okkar við eitthvað framandi, til dæmis nýja tækni, ókunnugt fólk, hverfi sem við þekkjum ekki, dýr sem við erum ekki vön eða eitthvað annað sem okkur finnst grunsamlegt. Oft segja flökkusögur líka frá einhverju vandræðalegu sem við óttumst kannski að lenda

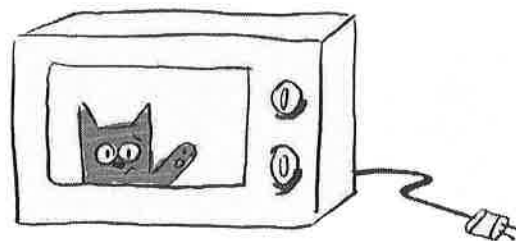

Hefur þú
heyrt um ... ?

Í og margar sögurnar fjalla líka um mat sem fólk veit að er ekki sérlega hollur. Til dæmis eru til margar flökkusögur um matinn á skyndibitastöðum sem á þá að vera búinn til úr einhverju sem okkur finnst ógeðslegt, eins og rottukjöti. Flökkusagan um njálginn í nammibarnum sem þið lesið hér á eftir er einmitt slík saga. Það sem er sérlega skemmtilegt við flökkusögur er að þær gætu verið sannar, sennilega eru þó fæstar þeirra sannleikanum samkvæmar.

Kötturinn í örbylgjuofninum

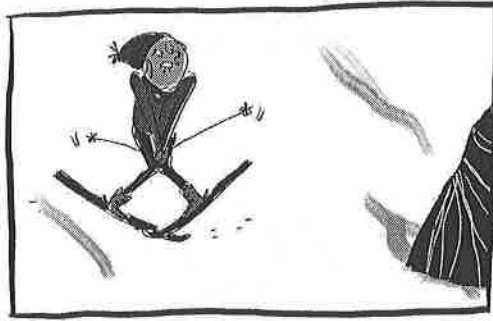
Það var gömul kona – gott ef það var ekki amma hans Gunna, vinar hans Halla – sem var vön að setja köttinn sinn í bakaraofninn þegar hún var búin að baða hann, þú veist til að þurrka á honum feldinn. Nema hvað, ein jólin fékk hún örbylgjuofn frá börnum og barnabörnum og næst þegar hún baðaði köttinn ákvað hún að prófa nýja ofninn. Kötturinn steiktist í gegn eða sprakk eða eitthvað ...

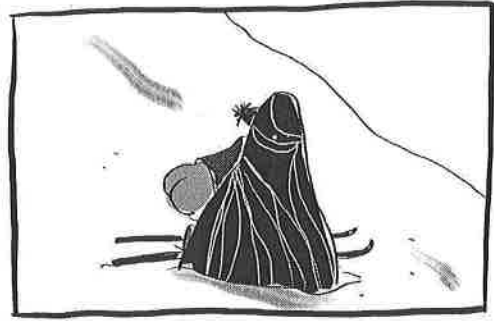
Margar sögur eru til úr sveitinni þar sem yfirgefin lömb eru tekin heim í bæinn og þeim hlýjað í bakaraofninum. Þessi lömb fá oft mjólk úr pela og eru kölluð heimalningar þar sem þau eru alin upp heima á sveitabænum.

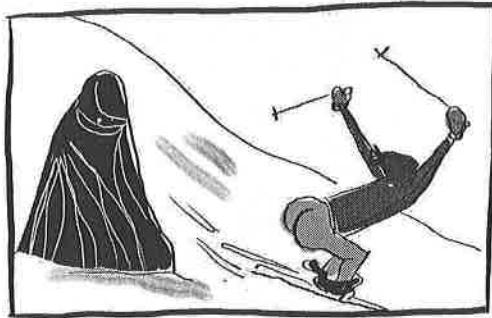
Á skíðum skemmti ég mér ...

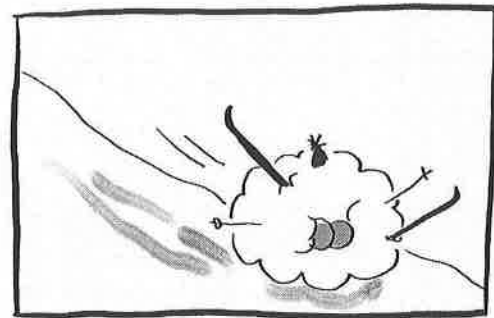
Það var kona á skíðum í Bláfjöllum og á leiðinni niður eina brekkuna var henni alveg rosalega mikið mál að pissa.

Hún brá sér á bak við næsta stein og settist á hækjur sínar. Hún tók náttúrulega ekki af sér skíðin...

... og þegar hún er sest rennur hún af stað með allt niður um sig.

Hún getur ekki stöðvað sig og kútveltist bara niður brekkuna. Hún fékk einhverjar skrámur, aðallega á rassinn.

Jæja, síðan fer hún á Slysó og á biðstofunni situr maður í skíðagalla með höndina í fatla. Þau fara eitthvað að tala saman og hún spyr hann hvað hafi komið fyrir höndina. „Ja, þú trúir þessu nú aldrei. Ég var að skíða niður í rólegheitum þegar allt í einu kom hálfnakin kona, sitjandi á skíðunum, brunandi niður brekkuna. Nú mér varð svo starsýnt á hana að ég missti jafnvægið og datt.“

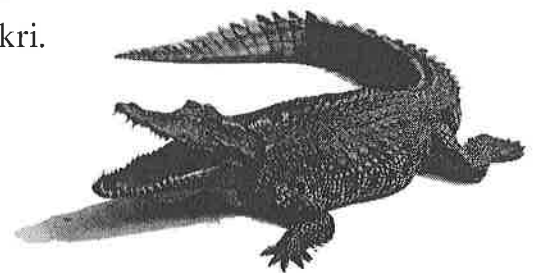
Flökkusögur eiga margt sameiginlegt með gömlum þjóðsögum. Í þjóðsögunum segir oft frá fólki eða verum á dularfullum og framandi stöðum sem hegða sér öðruvísi en við. Við þekkjum til dæmis álfa og tröll úr íslenskum þjóðsögum, einbúa og einnig furðudýr, en í flökkusögum nútímans er stundum sagt frá einkennilegu fólki eða furðulegum dýrum í fjarlægum löndum eða á framandi stöðum í borgum.

Síminn í jarðarförinni

Það var ungur maður sem dó nokkuð snögglega, frekar ungur, ég man nú ekki alveg hvort hann varð bráðkvaddur eða eitthvað svoléiðis. Konan hans ákvað að láta jarða hann í sparifötunum. Jæja, hann var klæddur í sparifötin og kistulagður og síðan fór jarðarförin fram. Í kirkjugarðinum, þegar kistan var látin síga ofan í gröfina, fór farsíminn hans að hringja.

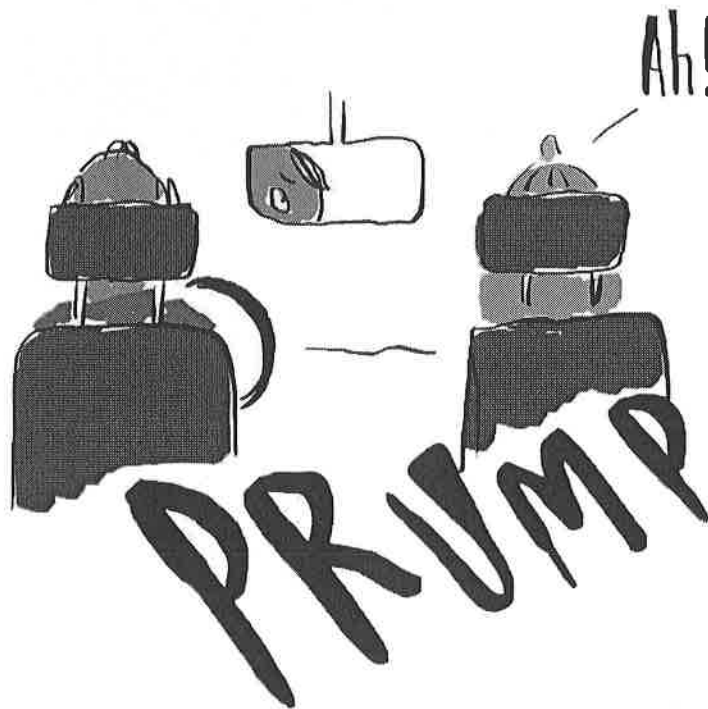
Krókódílarnir í holræsunum

Það var einu sinni í tísku hjá íbúum New York, sem fóru í frí til Flórída, að koma með krókódílsunga heim og hafa þá sem gæludýr. Þegar ungarnir stækkuðu losaði fólk sig við þá með því að sturta þeim niður í klósettið. Sumir þeirra lifðu í holræsunum undir borginni og núna er heil nýlenda af krókódílum sem hafa lagað sig að aðstæðum og lifa góðu lífi þarna niðri. Sumir segja að þeir séu bæði blindir og albínóar vegna þess að þeir lifa í stöðugu myrkri.

Konan sem prumpaði í bílnum

Það var miðaldra kona sem át mjög mikið af baunasúpu í kvöldmat. Svo fór hún með manninum sínum út í búð að kaupa snakk til að eiga um kvöldið. Á meðan hún fór inn í búðina beið maðurinn í bílnum þeirra fyrir utan. Það var svolítið mikið að gera í búðinni og á meðan konan beið í biðröð við kassann varð henni rosalega illt í maganum. Hún vildi ekki prumpa í röðinni og hélt í sér. Þegar konan var búin að fá afgreiðslu hljóp hún hratt út úr búðinni, óð að bílnum, opnaði dyrnar og henti snakkinu inn í aftursætið. Svo settist hún í farþegasætið og prumpaði rosalega hátt og mikið. – Hvers vegna keyrirðu ekki af stað? sagði konan. Svo sneri hún sér að manninum og sá að það var ekki maðurinn hennar sem sat við hliðina á henni. Þetta var ókunnur maður því hún hafði sest inn í rangan bíl.

Mávurinn og hundurinn

Vinur minn þekkir fólk sem langaði í lítinn hund. Þau ákváðu að fá sér tjúahund, sem er minnsta hundategund í heimi. Þau keyptu hundinn í dýrabúð og hann var frekar dýr. Á leiðinni heim komu þau við á kaffihúsi. Það var gott veður og þau settust fyrir utan kaffihúsið og pöntuðu sér kaffi. Þegar kaffið kom settu þau hundinn við hliðina á kaffibollanum á borðið til að taka krúttlega mynd sem þau gætu sett á netið til að sýna vinum sínum hvað hann væri lítill. Þá kom skyndilega mávur fljúgandi og greip hundinn og flaug með hann í burtu. Hundurinn fannst aldrei.

Flökkusagnagreining er tegund fræða sem kennd eru innan fræðigreinarinnar þjóðfræði en þjóðfræði er til dæmis hægt að læra við Háskóla Íslands. Þar safna nemendur og kennarar flökkusögum og skrá þær niður.

Í flökkusögum þekkir sögumaður persónurnar eða tengist þeim.

Flökkusögur

- hafa upphaf, miðju og endi
- flakka á milli manna
- gerast í samtímanum
- fjalla oft um það sem er nýtt eða framandi
- geta verið sannar en eru oftast ýktar

Staldráðu við ...

1. Haldið þið að atvikin í sögunum séu raunveruleg? Nefnið dæmi.
2. Hvaða atriði eru ótrúverðug? Hvers vegna?
3. Hvaða flökkusögur hafið þið heyrt?
4. Hvaða sköndnum aðstæðum hafið þið lent í sem hægt er að skrifa um?
5. Er sagan ykkar flökkusaga? / Gæti sagan ykkar orðið flökkusaga?

Veldu a) eða b)

6. a) Veldu flökkusögu og gerðu myndasögu um hana.
b) Skrifaðu þína eigin flökkusögu.

7. Hvernig tengjast flökkusögur og brandarar?
 - Hvað er líkt og hvað er ólíkt?
8. Hvernig eru brandararnir sem þið kunnid?
 - Hvaðan koma þeir?
 - Hvernig lærðuð þið þá?

9. Undirbúið flökkusögu eða brandara til að flytja fyrir bekkinn.
 - Finnið flökkusögu eða brandara og skrifið niður.
 - Hvernig ætlið þið að flytja atriðið ykkar? Ætlið þið að segja frá eða búa til leikþátt? Þurfið þið að finna búning og/eða leikmuni?
 - Hafið í huga atriði um skýra framsögn.

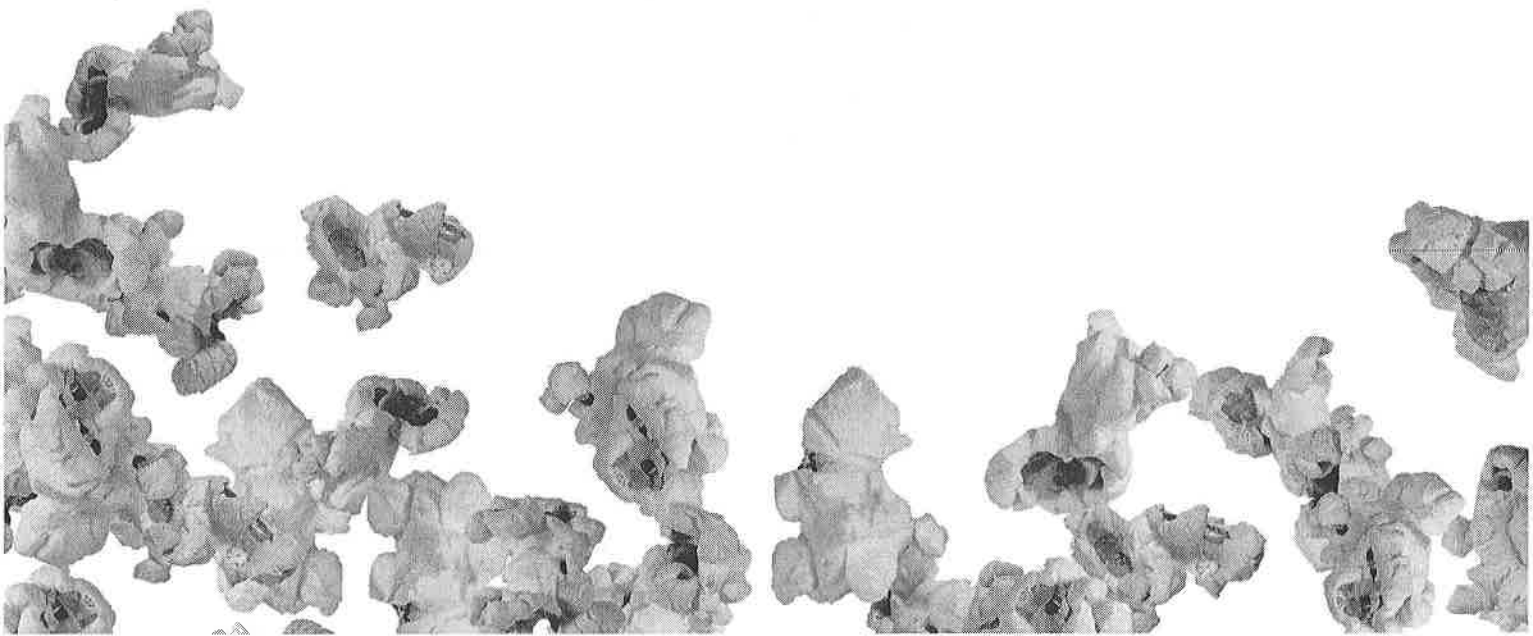
POP-CORN!

HVAÐ er nú það? — Pop-Corn er einskonar brauðtegund, sem er uppáhald íþróttamanna, bæði vestan hafs og austan. Íþróttamenn borða Pop-Corn þann tíma, sem þeir þjálfa sig, því Pop-Corn er þrungioð bætiefnum, það er styrkjandi og nærandi, en fitar ekki. — Pop-Corn borða skólabörn sem sælgæti. — Ferðamenn hafa það sem nesti. Konur, sem vilja ekki fitna, borða það með kaffi og tei. — Íþróttamenn látið Pop-Corn hjálpa ykkur til að setja ný met. — Pop-Corn er á leiðinni til landsins og fæst bráðum í hverri búð. — Umboðsmaður fyrir Ísland er MAGNÚS KJARAN, LIVERPOOL.

POP-CORN er selt í pökkum á eina krónu.

Ræðið þessa auglýsingu sem birtist í Morgunblaðinu 14. júlí 1928.

Þá var poppkorn næstum óþekkt á Íslandi, hvað hefur breyst? Skrifðu stutta lýsingu á poppkorni eins og þið þekkið það í dag.

Njálgurinn í nammibarnum

Fyrir nokkrum árum, skömmu eftir að nokkrar matvöruverslanir byrjuðu að hafa opið allan sólarhringinn, fór sú flökkusaga af stað og barst um allt landið að maður hefði keypt poka af nammi handa börnunum sínum í stórmarkaði og fundið njálg í sælgætinu þegar heim var komið. Njálgur er sníkjudýr, ormur sem lifir í þörmum manna og veldur kláða í rassinum ef menn smitast. Þjóðfræðinema, sem staddur var á Akureyri, var sagt frá því að það væru maðkar í nammibarnum í búð í bænum. Á svipuðum tíma heyrði annar þjóðfræðinemi svipaða sögu í Reykjavík. Þeir skráðu söguna niður. Skömmu síðar fór flökkusagan að berast á milli manna með tölvupósti og var hún á þessa leið:

Þannig er mál með vexti að maður einn sem verður ekki nafngreindur hér fór með börnin sín tvö í nammiland í stórverslun. Þau fylltu einn poka af nammi og fóru með heim. Þegar heim var komið sturtaði maðurinn namminu í stóra skál en þá sá hann eitthvað furðulegt. Þegar hann fór að skoða betur í skálina sá hann hreyfingu á sælgætinu og rótaði í því og sá þá litla maðka í namminu! Þessir maðkar eru kallaðir njálgur. Við ættum því að hugsa okkur um áður en við verslum í svona nammibörum. Þú veist aldrei hver hefur verið þarna á undan þér og sama hvort þú trúir því eða ekki þá eru ekki allir jafn snyrtilegir og þú. Sumir þvo sér til dæmis aldrei eftir klósettferðir og ekki gott að segja hvað sá einstaklingur er búinn að vera að meðhöndla með höndunum. Ég vona að þú hugsir þig vel um. Endilega láttu alla vita sem þér þykir vænt um og ekki hika við það. Maðurinn sem í þessu lenti fór með pokann aftur í verslunina þar sem honum var mútað með peningum til þess að þegja yfir þessu.

Njálgur í nammibarnum!

Sú flökkusaga gengur um netheima að ýmist saurgerlar eða njálgur hafi fundist í sælgætisbar verslunar á höfuðborgarsvæðinu. Neytendasíðu DV hefur á síðustu dögum borist fleiri en ein ábending um þetta. Hið sanna er að um flökkusögu er að ræða.

20. janúar 2009: Nemi í þjóðfræði við Háskóla Íslands er staddur á Akureyri þar sem honum er sagt frá njálg í nammibar. Viðmælandinn segist halda að hann viti nákvæmlega í hvaða búð þetta var og þjóðfræðinemi skráir þetta hjá sér. Sama dag skráir annar þjóðfræðinemi sama orðróm í Reykjavík. Sá sem segir honum frá þessu segir vinkonu sína hafa sett viðvörðun um njálg í nammibar á vinsælan spjallvef á netinu. Hún segist vita að njálgurinn hafi verið í nammibarnum og orðar það svona: „... því það var stelpa sem sagði vinkonu minni frá þessu og vinkonan sagði mér ...“

5. mars 2009: Flökkusagan berst um allt land og er orðin mun nákvæmari en orðrómurinn sem þjóðfræðinemarnir heyrðu. Meðal annars kemur fram að pabbanum sem fann njálginn í sælgæti krakkanna sinna hafi verið mútað af versluninni til að þegja yfir njálgnum.

12. mars 2009: Nammibarsnjálgurinn kemst í fjölmiðla og framkvæmdastjóri verslunarinnar, sem tengd er við söguna, segir hana ekki sanna og að engum hafi verið greitt fyrir að þegja yfir njálg í nammibarnum.